

ז. 'מלך' שבדניאל – כולם חול חוץ מזה: **את מלכא מלך מלכיא...** (כלומר, **את – מלכא = אתה מלך**.
עד כאן מלות הפנייה אל נבוכדנצר). **מלך מלכיא די אלה שמיא – מלכותא חסנא ותקפא ויקרא יחב לך (=**
מלך המלכים אשר הוא אלקי השמים, את המלכות החוסן והתוקף והכבוד נתן לך).
וי"א אף מזה: מרי חלמא לשנאך ופשרה לערך (= אד', החלום לשונאך ופתרונו לצרך).
אף על פי שהוא קודש – נמחק, ככינויים (רמב"ם רמב"ן ועוד).

דפים לה – לו

10. השבעת עדים המחייבת קרבן שבועה, כיצד? האם די בלשון שבועה ללא אלה או באלה ללא שבועה?

כאמור לעיל, לאביי צריך שיזכיר לשון שבועה דוקא. ודי בשבועה בלא אלה או באלה בלא לשון שבועה (ושמעה קול אלה – ושמעה אלה, ושמעה קול). וכן למדו מהאמור בסוטה ש'אלה' לשון שבועה היא. ורבי אבהו למד זאת מהאמור בצדקיהו ויבא אתו באלה וכתוב וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלקים).

לדעת רבי חנינא בר אידי המצריך שבועה בשם, הוא הדין באלה, כשמקלל העד אם לא יעיד, אין חיוב עד שקילל בשם המיוחד. וכן לדעת המצריכים כינוי עכ"פ, אף בארור צריך (עפ"י ר"י בן מגאש כאן ולהלן לה: רמב"ם ב,ב).

דף לו

10. א. מהם שימושי הלשון של 'ארור'?

ב. מהם שימושי הלשון של 'אמן'?

ג. האם 'הן הן' או 'לאו לאו' לשונות שבועה הן?

א. 'ארור' יכול לשמש כלשון נידוי, כלשון קללה וכלשון שבועה. (הכל לפי הענין. עפרש"י וריטב"א).
אם נתכוין בלשון 'ארור' לשלשת הדברים – כולם חלו. וכל שאמרו הב"ד 'ארור' סתם ולא הוכיחו לאיזה דבר מאלו השלשה נתכוונו, אם הורגלו קודם לכן בארור זה לענין ידוע – סתם כפירושם. ואם לאו – סתמו קללה. (עפ"י ריטב"א).
ושייך לשון 'ארור' כשבועה הן בשבועה דלהבא הן בלשעבר (שם. וע"ש בהרחבה חילוקי הדינים בכל שלשת הענינים).

ב. העונה 'אמן' על שבועה – כמוציא שבועה מפיו דמי. וכן משמש ה'אמן' כקבלת דברים ותנאים והתחייבויות שבין אדם לחברו. וגם משמש כהאמנת דברים (וראוי לענותו על דברי תפילה ותחינה, שהוא לשון מאמן הדברים, שיהא רצון שיתאמתו. רש"י).

ג. כפילות 'הן' או 'לאו' הרי הן כשבועה.

התוס' כתבו: לא שבועה ממש אלא שיש להזהר בדבר, וקצת עונש יש בו. ויש ראשונים שנראה מדבריהם שהיא שבועה ממש, אבל רק אם כוונתו להיותם כשבועה או ל'לאו לאו' של הקב"ה (ערמב"ן, רמב"ם ב,ו, ראב"ד, ר"י מלונגיל וריטב"א. וכ"מ בטשו"ע. ע' תורת חיים).

סח. א. מהם דיני קללה הנאמרת בכינוי ללא שם המיוחד – כלפי מעלה, לאביו ואמו, ולעצמו ולחברו?
 ב. המשביע (ומקלל) חברו שלא במפורש אלא בלשון עקיפה כגון שאמר לו 'אל יכך אם תעידני' וכדומה –
 האם חייבין?

א. המקלל בכינוי (לא בשם המיוחד), בין כלפי מעלה בין לאביו ואמו – רבי מאיר מחייב מיתה (איש איש כי יקלל אלקיו ונשא חטאו – לרבות את הכינויים, שבשם כבר שמענו מונקב שם ה' מות יומת), וחכמים אומרים: על שם מיוחד במיתה ועל כינויים באזהרה. וכן דרש רבי מנחם בר יוסי בנקבו שם יומת – לימד על המקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקללם בשם.

א. לא רק אזהרה, אלא אף חיוב כרת יש, ולא נתמעטו לחכמים אלא ממיתה (תוס'). ובירושלמי נחלקו בדבר (ע' או"ש עכו"ם ב,ז).

ב. 'שם המיוחד' היינו שם בן ד' אותיות דיו"ד ה"י. ואילו שם אדנות בכלל כינויים (כ"מ מרש"י. וכן נקט הריטב"א והביא שכן דעת הרמ"ה והרמב"ן ז"ל). ודעת הרמב"ם (עכו"ם ב,ז) שחייב סקילה גם כשיפרש את השם של אל"ף דל"ת... ויברך אותו בשם מן השמות שאינם נמחקים.

המקלל עצמו או חברו בכולן – לדברי הכל עובר ב'לא תעשה' (רק השמר לך ושמר נפשך מאד; לא תקלל חרש).

המקלל חברו לוקה אע"פ שאין בו מעשה (מכות טז. רמב"ם סנהדרין כו,ד). והמקלל חברו באחד מן הכינויים – לוקה (רמב"ם סנהדרין כו,ג). והראב"ד (שם) כתב עפ"י הירושלמי שאינו לוקה אלא בשם המיוחד.

[וכן לענין קללת אביו ואמו, כתב הרמב"ם (ממרים ד,ב) שאף כי לענין סקילה אינו חייב עד שיקללם בשמות המיוחדים, אבל מלקות חייב גם המקלל באחד מן הכינויים כדרך שלוקה על קללת כל אדם כשר מישראל].

המקלל בלא כינוי פטור ממלקות (סנהדרין טו). אך נראה שעבר ב'לאו' (חזו"א סנהדרין כ,ז). ומלשון הכס"מ (סנהדרין כו,ג) משמע שאינו עובר.

ב. 'אל יכך' / יברכך / יטיב לך אם תעידני' – רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרים.

לפרש"י למסקנא היפכו הדעות; רבי מאיר פוטר וחכמים מחייבים. ומדובר בשבועת העדות, ומחלוקתם האם באיסורא דאית ביה ממונא [וכן בממון לבדו] אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן' אם לאו.

ור"ח ועוד ראשונים גרסו 'לעולם לא תיפוך'. ופרשו התוס' שלדברי הכל אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן' באיסורין [חמורים, כגון חייבי מיתה או שבועת שקר]. ויש שנראה מדבריהם שה"ה בשאר איסורים], ושבועת העדות נחשבת 'איסורא' וחכמים פוטרים מפני שלא הזכיר שם המיוחד. ויש מפרשים שלכך פוטרים, מפני שכאן צריך שמיעת קול אלה ממש (ערמב"ן ורשב"א. והריטב"א פקפק) או שסוברים חכמים ששבועת העדות יש בה גם צד ממונא (עפ"י ראב"ד). וע' בשעה"מ אישות 1.

והרמב"ם (סנהדרין כו,ד) פסק לענין קללה לחברו, כגון 'אל יהי פלוני ברוך לה' או 'אל יברכהו א-ל' – שאינו לוקה.